

כתרי תורה

כתר מלכות - מאן מלכי רבנן

רבי יוסף ב"ר יעקב צובירי זלה"ה
מח"ס ויצבור יוסף בר - ב' אב תש"ס
רבי נסים (נחום) ב"ר נסים רצאבי זלה"ה
ראב"ד רצאבה - ו' אב תשנ"ב

לק"י • פרשת אלה מסעי ה'תשפ"ב ב'של"ג • גליון קט"ו

• הגות והלכה בפרשת השבוע במשנת רבותינו גאוני תימן זיע"א

אין לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה • הערות והארות יתקבלו בברכה בטלפון 0504139964 או במייל avish964@gmail.com

לע"ג מרן הגאון הגדול רבי שמריהו יוסף חיים בן מרן הגאון רבי יעקב ישראל קניבסקי זלה"ה • ידיד ורע אשר שמחת התורה שבלבו ועל פניו האירה כל סביבותיו, זכה להרביץ תורה ולהעמיד בתי מדרשות לשקדו הרב רפאל אליהו אליעזר זצ"ל ביבולט"א הרב צבי בלאט שליט"א • דודי הרב אברהם ב"ר דוד בדיחי זצ"ל, הרב אלעזר עוזרי זצ"ל בן יבלחט"א רבי אברהם, הרב זכריה ב"ר יוסף גנסי זצ"ל, הרב ישראל ב"ר יהודה זצ"ל, מרת אסתר ב"ר יחיא גרשי ע"ה ומרת יהודית ב"ר יוסף שרעבי ע"ה • ולזכות הרב אברהם ב"ר שלמה שליט"א, הרב אהרן ב"ר יוסף שליט"א, הרב רפאל אריה בן יחיא שליט"א, הרב ששון בן מרדכי שליט"א, הרב גבריאל בן שלום שליט"א, ומיכל ב"ר ישו תח"ל רפ"ש במהרה בתוך שאר חולי ישראל, ולהצלחת ההצלחת אחינו בני ישראל, הנתונים בצרה ובשביה באוקראינה ובשאר רלויותיהם, המב"ה יוציאם מצרה ולרווחה ומאפילה לאורה, ויזכנו לגאולה השלימה בקרוב, אכ"י.

כתר של-א"ש

ויסעו בני ישראל מרעמסו ויחנו בסכת (ל"ג, ה)
[א] הנה בשאר המסעות לא נזכר 'בני ישראל'
אלא רק ויסעו וכו' ויחנו וכו'. והטעם דרק
בתחילת המסעות נזכרו בני ישראל. **אכן עדיין יש להתבונן** הלא כבר ידענו כי בני ישראל
המה הנוסעים, כאשר מפורש בתחילת
הפרשה, אלה מסעי בני ישראל, ואם כן מה
ראו על ככה להזכירם שוב ביציאתם מרעמסו.
וכבר עמד בשאלה זו מוהר"ר שלמה טביב
זלה"ה בחכמת שלמה וז"ל, יש לדייק למה
אמר כא בני ישראל שלא הזכיר בכל המסעות
כולן. אפשר לומר, כי במצרים מסרו עצמן על
קידוש ה', ודבקו בה' יתברך ע"כ. **וביאר דברי**
בשלחן מלכים, כי ביציאתם ממצרים היו
במעלה גבוהה של 'בני ישראל', כיון שמסרו
עצמן לדבוק בה' ולצאת מטומאת מצרים.

[ב] והנה בדומה לזה הקשה **מוהר"ם אלשיך**
זלה"ה בתורת משה, מדוע לעיל מינה (פסוק ג)
נכתב בסתמא, ויסעו מרעמסו בחדש הראשון,
ואח"כ נכתב ויסעו בני ישראל מרעמסו ויחנו
בסכת. **וביאר ע"פ דברי המדרש** (ילקוט בא רמז
ר"ח, וכו' במכילתא פרשת בא י"ב, ל"ז) כי מלאכי
השרת נשאו את ישראל על כפים מרעמסו
לסכות בשעה קלה. ולכך אינו מזכיר ויסעו בני
ישראל בפסוק ג', כי ישראל לא היו הנוסעים,
אלא המלאכים המנשאים את היהודים על
כפים. **אך בפסוק ה'** כשמתחיל למנות את
כללות מסעיהם הזכיר את בני ישראל, כי טעם
מנין המסעות הוא לפי שהקב"ה מבקש לזכור
מוצאיהם וצרותיהם אשר נצטערו בהם, ולזה
אמר ויסעו בני ישראל מרעמסו, כי זכרון בני
ישראל בני אהוביו היא סיבת מנין המסעות
אשר נצטערו בהם.

ובזה יתורץ גם מה ששאלנו, כי בראש המסעות
הזכיר הטעם שבגללה מנאם הקב"ה.

[ג] אבל בקללה הוא אומר (דברים כ"ח, מ"ט) ישא
ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ כשאר ידאה
הנשר, והיינו שיבואו אותם הגויים במהירות
לא"י, **וכדאיתא באיכה רבה** (פ"א, כ"ב) עה"פ
קלים היו רדפינו כנשרי שמים, כי בא טרכינוס
שחיק עצמות בחמשה ימים במקום בעשרה.
ומ"מ מידה טובה מרובה שבצאתם ממצרים
באו בשעה קלה, ושם במחצית מהזמן.
ויהי"ד כי כשם שנתקיים פסוק זה שבקללה, כן
יתקיים במהרה בימינו מקרא שכתוב (שמות י'
ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם
אלי. **וכדאיתא במדרש תהלים** (פמ"ח קל"ח)
אמר רב נחמן מה שהיה הוא שיהיה. כשם
שנטל הקב"ה את ישראל בעניי כבוד, והקיפם
ונשאם וכו' כך הוא עתיד לעשות להם שנאמר
מי אלה כעב תעופינה, אכ"י.
שבת שלום

כתר ההלכה

הגאון הרב נתנאל עומיסי שליט"א - מרבני בית ההוראה 'פעולת צדיק'
לעילוי נשמת אביו רבי יחיא ב"ר יצחק עומיסי זלה"ה - נלב"ע כ"א אלול התש"פ

מעוברות ומניקות בתשעה באב שנדחה

[א] בגיליון לפני שבועיים (קמ"ג) הבאנו, כי נראה מדעת מרן השו"ע (סי' תקנ"ד ס"ד) שתשעה באב
שחל בשבת, אין הצום ביום ראשון נחשב תשלומין אלא כך תיקנו מתחילה אם יחול בשבת. **אכן מאידך יש**
להוכיח ממה שפסק מרן השו"ע (תקנ"ט ס"ט) שתשעה באב שחל בשבת ונדחה ליום ראשון, בעל ברית מתפלל
מנחה גדולה ורוחץ ואינו משלים תעניתו. מבואר שיש קולא בתשעה באב זה משאר שנים, ואם כך תיקנו
מעיקרא, לא היה מקום להקל בו. **ואכן יש שלמדו מכך** שתשעה באב שנדחה קל הוא משאר צומות שהרי
בשאר צומות לא הקלו לבעל ברית שלא ישלים תעניתו. והורו כי מעוברות ומניקות פטורות מלהתענות
בתשעה באב שנדחה (יבי"א ח"ה סי' מ' או' ה', חו"ע ארבע תעניות עמ' ס', וביחוד ח"ג סי' מ', כתב שיתענו עד חצות היום).

מאידך יש שכתבו (אור לציון ח"ג פכ"ט סי' ג') כי אין להוכיח מבעל ברית שתשעה באב שנדחה קל הוא משאר
צומות, שהרי פשוט שתשעה באב חמור מהם כמה שמתענים בו מהלילה, וגם אסור הוא בחמשה עינויים
ובעשיית מלאכה ועוד. וכ"ש לפי מה שנראה שאין תענית זו דחוייה אלא כך תיקנו כאמור. **אלא מה שהקלו**
לבעל ברית שלא להשלים תעניתו, זהו קולא מיוחדת שכאשר תיקנו שיתענו ביום ראשון אם חל בשבת, לא
תיקנו כנגד יו"ט של יחיד, ואין לך בו אלא חידושו. אבל מעוברת ומניקה, אף שבשאר צומות אינה מתענה,
זהו מפני שצומות אלו הם מנהג ומעיקרא לא נהגו המעוברות והמניקות להתענות, משא"כ תשעה באב שהוא
חובה מעיקר הדין, כולם חייבים וולתי במקום חולי.

וכן דעת מרן הגר"י רצאבי שליט"א שאין להקל למעוברות ומניקות בתשעה באב שנדחה ליום ראשון, וכ"ש
לפי מנהגנו שהביא מהר"י"ץ (פוע"צ ח"ג סי' קמ"ז) שאף לבעל ברית לא התירו לאכול מבעוד יום, דסבירא ליה כי
מש"כ מרן השו"ע הוא רק רשות (ע"י שעה"ח ח"ג סי' ק"ו ס"ח הע"י י"ט).

האם מותר לקבלן שיפוצים לעבוד בתשעת הימים

[ב] **נשאלתי** מאדם העוסק למלאכתו בעבודות שיפוע וצביעה, האם כשמקבל הזמנה לעבודה, צריך הוא
לשאול את המזמין אם מדובר בעבודה המותרת בתשעת הימים וכגון כשאינו להרווחה או שיש לו רטיבות או
לצורך מצוה, שבכל אלו הותר (כמבואר בס"י תקנ"א ס"ב ובאחרונים שם). ולענין יחידת דיור עמ"ש בכתרי תורה ס"ב.
תשובה: הנה האיסור לבנות בניין של שמחה או הרווחה הוא אף על הפועל. והראיה ממה שהותר לבנות ע"י
גוי אם שכרו בקבלנות קודם ר"ח (משנ"ב שם ס"ק י"ב), משמע שלפועל ישראל אסור ככה"ג. אמנם, אם אין לו
פרנסה זולת מעבודות אלו, יש מתירים (קובץ דרכי הוראה גיליון ב' עמ' ל"ז) וכמו שהתירו מלאכה בחוה"מ לפועל
שאין לו מה יאכל (סי' תקמ"ב ס"ב ולא דוקא שאין כלל מה לאכול, אלא אף כדי שיהיה לו בהרווחה וכמ"ש מהר"י"ץ בשו"ת ח"א
סי' מ"ט). **אכן הוראת מרן הגר"י רצאבי שליט"א** כי עליו לברר אצל המזמין האם מדובר בעבודות המותרות
בימים אלו, ואסור לו לעסוק בבנייה האסורה. ורק אם פרנסתו תלויה בעבודות אלו ואין לו עבודות המותרות,
מותר. ומכל מקום ימנע מעבודתו ויעסוק רק מה שמוכרח לפרנסתו.

האם חובה שיהיה פת על השולחן בשעת הקידוש

[ג] **נשאלתי**, האם חובה שיהיה לחם משנה על השולחן בשעת הקידוש. **תשובה**: בפשטות נראה שהדבר תלוי
בטעמים שכתבו הראשונים על כיוסי הפת במפה. כי הנה בגמ' מפורש (פסחים ק): שבזמן הקידוש לא היה השולחן
לפניהם. ובראשונים מבואר (תוס' שם) שדווקא בזמנם עשו כן שהיו השולחנות קטנים, אך כשנשתנה הדבר והיו
השולחנות גדולים, היה טורח והפסק להביאם אחר קידוש והיו מקדשים כשהשולחן לפנייהם אך היו מכסים את
הפת במפה ונחשב כאילו אינו כאן. והטעם שלא הביאו את השולחן בזמנם (או כיסוהו בשולחן גדול) עד לאחר
הקידוש, מפני שבכך ניכר שהסעודה באה לכבוד השבת (ע"פ הטור סי' רע"א ס"ט), ולפ"י, אין חובה להניח פת על
השולחן בשעת קידוש, ואדרבה, יותר טוב להביאם אחר קידוש וכן דעת הגר"א (מעשה רב קי"ח). **וכן לפי הטעם**
הנוסף לכיוסי (הנזכר בטור סי' רע"א בשם הירושלמי), כדי שלא יראה הפת בושתו כשמקדימים לברך על היין, אם כן
אם לא יראה מונח כלל בשעת הקידוש, עדיף. **אמנם לפי הטעם הנזכר בתוס' (שם)**, שמכסים את הפת וזכר למן,
יש ענין לכסות את הפת כשמביאים אותו לשולחן ואכן שמא די במה שיביאוהו מכוסה מאחר הקידוש עד אחר
ברכת המוציא. **וכן לפי מה שמובא בגמ' (שבת ק"ט)** שכשבא אדם לביתו מבהכניס ונמצא נר דלוק ושולחן
ערוך, מלאך טוב אומר יהי רצון וכו', אם כן צריך שיהיה השולחן ערוך עם הפת עליו. **וכן יש שכתבו שהחלות**
מוכרחים להיות על השולחן בשעת הקידוש (ערוך השולחן סי' רע"א ס"ב). **ולמעשה שאלתי את מרן הגר"י**
רצאבי שליט"א כיצד היא ההנהגה הראויה בזה, והשיב, שהעיקר הוא שיהיה השולחן ערוך עם לחם משנה
מכוסה במפה זכר למן, וגם שאר הטעמים מתקיימים בזה במה שהוא מכוסה. ואם יש צורך בחימום הפת
בינתיים, יכול להניח לחם משנה במקומם.

קב"ג הלילות כנגד שנותיו של אהרן במשנת רבותינו

ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה כמותו בהר ההר (ל"ג, ל"ט)
קצת אודות מנהגא דהלילא

א כתב רבינו הרמב"ם (פ"ג מחנוכה ה"ב) מנהג קריאת ההלל בימי חכמים הראשונים כך היה, אחר שמברך הגדול שמקרא את ההלל, מתחיל ואומר הללויה וכל העם עונין הללויה, וחוזר ואומר הללו עבדי ה' וכל העם עונין הללויה, וחוזר ואומר הללו את שם ה' וכל העם עונין הללויה, וחוזר ואומר יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם וכל העם עונין הללויה, וכן על כל דבר, ע"כ. וכן הוא מנהג תימן עד עצם היום הזה, וכלשונו הזהב של מהרי"ץ בשו"ת פעולת צדיק (ח"א סי' מ"ח) ומנהג זה מנהג קדמונים דקדמונים כמעט מימי הבית, כמקובל בידינו שכל מנהגינו בעניני תפילות מימות חרבן בית ראשון. ולזה תמצא שליפיו והדרו ונעמו של מנהג זה קלסיה אביר ישראל הרמב"ם ע"ה באמרו (שם, ה"ד) שראה מנהגים שונים בענין קריאת ההלל, ומנהג זה קדמון ובו ראוי לילך.

אלא שכבר לפני כשלוש מאות שנים, יש מחכמי תימן שביטלו מנהג מחמת שהיו מהציבור נשמטים בעת קריאת ההלל לצרכיהם או לתקן צרכי יו"ט ונמנעים מקריאת ההלל, כיעוין בסער"ת (עמ' ט"ז), שכך הנהיג מוהר"ר דוד ב"ר יחיאל חוטר זלה"ה בבית הכנסת שלו 'בית אלשרעבי' בצנעא. אך מהרי"ץ עורר והחזיר הדבר לישנו, ואף בבית מדרשו של מהר"ד הנזכר רצה מוהר"ר שלמה שרעבי זלה"ה להחזיר המנהג ע"פ דברי מהרי"ץ, אלא שבביל יו"ט נגלה אליו בחלום מוהר"ר חוטר זלה"ה והזהירו שלא ישנה המנהג, כאשר העיד כ"ז בארוכה מוהר"ר שלום מנצורה זלה"ה (הובאו דבריו ע"י הגר"ח כהן שליט"א בקובץ בית הלל ה', תשרי תשס"א, ע"ש בהערותיו המחכימות. וע"ע בגנוזות ח"ב עמ' שצ"ג). ולמעשה בכל בתי הכנסת הבלדי, ואף בחלק מבתי הכנסת השאמי נהגו לקרוא את ההלל בקירוי. וכ"ה מנהג ק"ק עדן כיעוין בנחלת יוסף (סי' ד' חודש ניסן).

מקור רמז קב"ג הלילות כנגד שנותיו של אהרן

ב ועל מנהג זה סיים רבינו הרמב"ם, עד שנמצאו עונין בכל ההלל, הללויה מאה ושלוש ועשרים פעמים, סימן להם שנותיו של אהרן, ע"כ. והנה אע"פ שמפשוט הלשון נראה ששנותיו של אהרן הם רק סימן למנין ההלילות ואין באמת שייכות ביניהם (ע"י שערי יצחק וישב תש"ע. קרח תשפ"ב). מ"מ במדרשי חז"ל נראה שיש שייכות ביניהם וכדלהלן.

כתב המגיד משנה דמה שאמר סימן להם וכו', מבואר במדרש תהלים. ובמעשה רוקח שם, העיר שלא מצא כן במדרש ילקוט. והביאו מהרי"ץ בפעולת צדיק (ח"א סי' מ"ח) וכתב ואהימנותא קא סמיכנא (מלשונו שם נראה שזהו המשך דברי המע"ר, וכונתו דאף שלא מצאו סמכין אהימנותא דהרב המגיד. אכן לפנינו לא נמצאו ג' תיבות אלו במע"ר, ושם זהו הוספה מדברי מהרי"ץ).

אכן כבר ציינו רבותינו חכמי תימן מהר"ש מנצורה זלה"ה, ומוהר"ח נדאף זלה"ה בהגהותיהם לפעולת צדיק כי נמצא כן במדרש תהלים מזמור כ"ב עה"פ ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. חז"ל, א"ר יהושע בן לוי, יבא עלי אם נסתכלתי בספר אגדה מימי, פעם אחת מצאתי ספר אגדה ראיתי בו וכו' ומאה ועשרים ושלוש פעמים שעונין אחר הקורא את ההלל הללויה, כנגד שנותיו של אהרן. ומה טעם, יראו את ה' קדושו (תהלים ל"ד, י), זה אהרן שנקרא קדוש, שנאמר (שם ק"ו, ט"ז) לאהרן קדוש ה', ע"כ.

וכע"ז במדרש הביאור ריש פרשת ויחי, ומה טעמיה, הקב"ה נקרא קדוש שני לאהרן קדוש ה', יראו את ה' קדושו. ונראה שט"ס נפלה בהעתקת מדה"ב, וצ"ל 'אהרן' נקרא קדוש, כי אחרת אין לו מובן בפסוקים שהזכיר. והנה לכאורה לא מבואר השייכות בין ההללות לאהרן קדוש ה'. וכתב מהרי"ץ בעץ חיים (שחרית דפסח, ח"ב דף לה, ב) בשם היפה מראה (על הירושלמי דלקמן. ולחינם תקנו בע"ח הנדמ"ח יקרבן העדה, ושם אינו דלפי המדרש, קרי לעניית 'הללויה' יראת ה'. וא"כ הכי קאמר, יראו את ה', נגד קדושו, כנגד שנות קדושו, דהיינו אהרן.

מקורות נוספים לדרשה זו

ג מקור נוסף ציין מהרי"ץ שם שמצא כן בירושלמי (שבת פט"ז ה"א. דף עט, ב) ושם מבוארים הדברים יותר, כי מאה ועשרים ושלושה פעמים שישאר עונין הללויה, הם כנגד שנותיו של אהרן. שנאמר הללויה הללו א בקדשו (תהלים ק"ג, א), לאהרן קדושו, לאהרן קדוש ה' (שם ק"ו, ט"ז) ע"כ. וביאר בקרבן העדה, דהכי קאמר, הללו לה' בקדשו, הללו לה' על פי קדושו, דהיינו כנגד שנות קדושו. ומיהו קדוש ה' זהו אהרן וכו'.

ומהרי"ץ חיות באגרת בקורת (כ"ס מהרצ"ח עמ' תקל"ג) העיר על דברי הרב המגיד, כי הרמב"ם אינו מזכיר מדרש תהלים בשום מקום, וא"כ יותר נראה שהוציא דין זה מהירושלמי. אכן בהערה שם (אות כ"ב) תירץ מהרצ"ח

דבמדרש תהילים מפורש יותר כי עניה זו היא אחר קריאת ההלל, ולכן יתכן לומר שעליו נסתמך הרמב"ם, יעו"ש.

ד ורעק"א ציין על דברי הרמב"ם, דכן הוא במסכת סופרים (פט"ז ה"ב) מאה וכ"ג פעמים שישאר עונין הללויה, כנגד שנותיו של אהרן. הללויה, הללו א בקדשו, לקדושו, לאהרן קדוש ה', ע"כ. וכ"כ התו"ט בסוכה (פ"ה מ"ב).

ביאור השייכות בין אהרן להלילות

ה עלה בידינו, שנרמז לנו בפסוקים הנ"ל, להלל לקב"ה כנגד שנותיו של אהרן (אלא שנחלקו מאיה פסוק זה נדרש). ובפשוטו ביאור בענין, כי קדושי ה' הם שראוי להם להלל, ושנותיהם שהיו קודש לה' היו מלאי עבודת ה' והלל לה', וכנגד אותם הילולים אנחנו מהללים. וכתב ע"ז מוהר"ח זלה"ה בשם טוב, דבאו חז"ל ללמדנו בזה, שנלך בדרכי הישרים, כדי שנזכה למה שזכו הם בהליכתם לפני ה' בתמימות וביישר לב.

אלא שכבר תמה מהרי"ץ בפעולת צדיק שם והנה ראוי לחקור, מה ראו על ככה לעשות רמז במספר הללויה לשנותיו של אהרן קדוש ה', ולאעשו רמז אחר לשנות אחד מהאבות או לשנות משה רבינו ע"ה. וע"ש ביאור נפלא ע"ד הסוד. וע"ע למהר"י הכהן באור תורה (שמות ט, א). ורמזים נוספים עד"ה כתבו הרב חיד"א בכסא רחמים על המסכת סופרים שם, והחת"ס בחידושו ל"סוכה (לה, א).

ו אכן דבר חידוש מצינו לרבותינו חכמי תימן מוהר"ר סעדיה אלדמארי זלה"ה במדרש הביאור (פרשת בא עניני אגדת הפסח), למה חייבין לענות הללויה כנגד שנותיו שלאהרן, אמרו רבותינו אמר דוד לפני הקב"ה, אהרן חטא ונתכפר לו (ע"י מכילתא דמלואים ויקרא ח' א'. כשהוא אומר קח את אהרן ואת בניו אתו, הכל ידעו שנתקרב אהרן. ע"פ ג' הגר"א. אבשר, ואני חטאתי, אני מבקש ממך שתכפר לי. וכע"ז כתב מהר"י בשירי זלה"ה בפירושו לאגדתא דפסחא (בהוצ' נוס"ת עמ' קפ"ח) וסיים, ולכן נקבע זה כנגד שנותיו. ולמד מכך מרן שליט"א (שערי יצחק וישב תש"ע) כי זוהי תקנת דוד המלך לקרות את ההלל בקב"ג הלילות, ובא לעורר זכרון אהרן שנתכפר חטאו, ובכך גם חטאתו תכופר. ובוה יבואר מדוע נתקן דוקא כנגד אהרן.

מהם קב"ג הלילות

ז הנה הקשה ביפה מראה על הירושלמי, איך נמצאו קב"ג הלילות, הלא איתא בגמרא (סוכה לה, ב) מנהגא דהלילא הוא אומר הללויה והן אומרין הללויה, הוא אומר הללו עבדי ה' והן אומרין הללויה. משמע דאין אומרין הללויה רק ב' פעמים. ותיירץ ע"פ מש"כ רש"י (שם ד"ה היו אומר) דהראשונים היו עונים הללויה על כל דבר, וא"כ דברי הירושלמי ע"פ מנהג הראשונים. ותמה עליו הרב שירי הקרבן, דהלא בהלל יש יותר מאלף תיבות, והן היו עונין על כל דיבור הללויה. ועוד וכי מביאים אסמכתא מהפסוק לסדר קריאת ההלל התלויה במנהג. וכתב ולכן עמדתי למנין ומצאתי שכל לשונות של הלל האמורים בתהילים הם קב"ג פעמים, ואם יאמר לך אדם קב"ד הם, אמור לו המתהללים באלילים, אינו מן המנין. ועליהם קאמר קב"ג פעמים שישאר עונין הללויה. ע"כ.

והנה אף כי זכה לגלות מרגינתא חדא הטמונה בתהילים, ושפיר יש לומר שרמז דוד המלך ענין זה בסדר תהילותיו ובפרט יובן זה ע"פ הטעם שכתבו חכמי תימן כדלעיל אות ו', מ"מ קשה לומר שזו כוונת חז"ל שהרי אמרו 'עונים' ומה עניה שייכת באמירת תהלים. ומה שהקשה שיש הרבה יותר מאלף תיבות בהלל, צ"ע הלא בגמרא אמרו דרק בתחילה אומר הללויה על תיבה אחת ואח"כ אומר ההללויה על פסקא ובה ג' תיבות. וא"כ שפיר יש לחלק את ההלל לקב"ג פסקאות. וכן הביא החיד"א בכסא רחמים להוכיח מלשון הרמב"ם שהביא כמה פסקאות שעליהם עונים הללויה. אמנם לאידך גיסא ראיתי שהקשה בשדה הארץ על הרמב"ם, דבלשונו מבואר דרק פסוק ראשון היה מתחלק לשלושה פסקאות אבל הפסוק השני נאמר כולו ברצף. אכן סיים החיד"א שם דכן היה המנהג בימי חכמים הראשונים יזבו בפרק היה נודע להם אימתי עונים. וכ"כ גם בשדה הארץ.

ח וברוך שמסר עולמו לשומרים, עדת קודש תימן, שבה נשתמר מהגא דהלילא וסדריו כבימי הבית. והרוצה לעמוד על סדרי חלוקת קב"ג ההלילות, יעיין בתכאליל.

ו**כתב הרב עלי תמר על הירושלמי שם בשם הרב שלום יצחק הלוי (שליט"א) [זלה"ה]** הרב לעדת התימנים בפה ת"א, דלכך בימים שבהם אין גומרים את ההלל אין אומרים אותו בקירוי, דא"א לחלק את הפסקאות שהיו קב"ג הלילות. ועוד דבימים אלו אינו אלא מנהגא ולכך לא הטריחו את הציבור. וכתב שם ואפריון נמטיה לאחינו התימנים, שעוד דבר אחד נשמר אצלם בנגוע להלל, ואילו לא הם היינו נבוכים בזה. יעו"ש.

מחזה ליל תשעה באב בכניס בית אלשיך בצנעא בשנת התרי"ט - מעדותו של רבי יעקב ספיר

כתב באבן ספיר (פרק מ"ב), מחזה ליל תשעה באב נורא מראה ואיום, אחר דממת תפלת ערבית כבו כל הנרות (בבית הכנסת בית מארי יחיאל הלוי אלשיך) החושך כסה, פני כולנו יאנקו דום. ראש בית הכנסת מארי יחיאל אל מנצורי, איש זקן שקנה חכמה, עמד וצוח בבכיה, אחינו! הלילה הזה שני אלפים ושני מאות ושמונים לחרבן בית המקדש ראשון, ואלף שבעה מאות ותשעים לחרבן הבית השני ועדיין לא נושענו, כל מי שלא נבנה ביהמ"ק בימין כאלו נחרב בימיו. ועוד דברי כיבושין וגעו כל העם בבכיה עצומה ונוראה. והתחילו איכה וקניות כמנהגם. קול בכי ונהי מרירות ואנחות באין פוגות. זכרתי ת"ב אשתקד בהיותי באלכסנדריה של מצרים ולא ראיתי קינות ואבלות מקוננת כאלה. אך פה החרבן מחדש אבלות בכל שנה. ויע"ש עוד שהמשיך לתאר סדר יום תשעה באב.